

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี *

สุธีรภัฏ ชูชื่น **

(วันรับบทความ: 18 พฤศจิกายน 2562/ วันแก้ไขบทความ: 20 มีนาคม 2563/ วันตอบรับบทความ: 25 มีนาคม 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการวิจัย 2) ระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (PDCA) คือ การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบ และการประเมินผล เพื่อพัฒนา 3) ระยะหลังทำการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ สตรีมุสลิม จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบ เฉพาะเจาะจง การเก็บข้อมูลด้วยหลายวิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร สันทนาการกลุ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การบันทึกภาคสนาม การอภิปรายกลุ่ม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดย สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และการตีความ ผลการวิจัย พบว่า 1) อาชีพที่สตรีมุสลิมหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีต้องการมากที่สุด คือ การนวดเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา คือ ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10 ซึ่งสตรีมุสลิมได้รับประโยชน์โดยตรงจากการฝึกอบรม เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการนวดเพื่อสุขภาพ ทำให้มีอาชีพ สร้างรายได้โดยผลการประเมิน ความพึงพอใจต่อโครงการฯ พบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 100 2) ปัจจัยที่มีผลต่อ การพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย (Network Linking) และ 2) การทำงาน ตามกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Set Drive End) 3) การบูรณาการหลักศาสนาอิสลาม (Integrate Islam Discipline)

คำสำคัญ: ปัจจัย/ การพัฒนา/ ต้นแบบอาชีพ/ สตรีมุสลิม/ จังหวัดปัตตานี

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย “โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ภายใต้โครงการมอ.ชุมชนเข้มแข็ง ปี 2561 สนับสนุนโดยฝ่ายพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** DPA, อาจารย์ประจำแขนงวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Factors for developing the prototype on Muslim Women career: A study of Patabudee village, Lampho subdistrict, Yaring, Pattani*

Suthirus Choochuen**

(Received Date : November 18, 2019, Revised Date : March 20, 2020, Accepted Date : March 25, 2020)

Abstract

The objective of this research was to study the factors for developing the prototype on Muslim women career in Patabudee Village, Lampho Subdistrict, Yaring, Pattani. This research was mix methodology; quantitative and qualitative. There were three parts of the research 1) Preparation 2) During the research which has four processes (PDCA; Plan-Do-Check-Act) 3) Evaluation. The sample of this research were 20 Muslim women who were purposive selecting. There were many selecting methods such as documentary, group talk, in-depth interview, observing, note-taking, group discussion, and questionnaires. Quantitative analyzed by statistic percentage, mean, and sd. Qualitative analyzed by content analysis and interpretation. The finding showed that the most interested career of Muslim women in Patabudee Village, Lampho Subdistrict, Yaring, Pattani was “health massage” which was 90 percent and merchandise which was 10 percent. Muslim women got benefit from this participation research. They had not only a job but also a salary. The research evaluation showed that all of the Muslim women satisfied which was 100 percent. There were three factors for developing the prototype on Muslim women career in Patabudee Village, Lampho Subdistrict, Yaring, Pattani; 1) Network linking and 2) Set drive end process 3) Integrate Islam Discipline

Keywords: Factors/ Development/ Prototype/ Muslim women/ Career Pattani

* This article is apart of the action research, entitled *Factors for developing the prototype on Muslim Women career: A study of Patabudee village, Lampho subdistrict, Yaring, Pattani under the Strengthen Community Project in 2018 supported by Research and Development Office, Prince of Songkla University, HadYai Campus*

** Doctor of Public Administration, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani Campus

บทนำ

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ในเชิงทรัพยากร อีกทั้งมีรากฐานวัฒนธรรมชุมชนที่แข็งแกร่งและเน้นการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นมีความรุนแรงและขยายวงกว้างในช่วง 19 ปีที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง (พ.ศ. 2543 - 2562) ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการลดช่องว่างทางสังคม ซึ่งจะช่วยบรรเทาความขัดแย้งได้อีกทางหนึ่ง

เลขาธิการสมาคมแพทย์มุสลิม (บุหลัน ทองกลีบ, ม.ป.ป.) ระบุหลักศาสนาอิสลามไม่ได้จำกัดหน้าที่และบทบาทในการประกอบอาชีพของสตรี ขณะที่ปัจจุบันสตรีไทยมีบทบาทในสังคมเพิ่มมากขึ้น เปิดเผยว่าสังคมในปัจจุบันได้มีการพัฒนามากขึ้นซึ่งล้วนมีผลต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของสตรีไทยมุสลิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแสดงสิทธิทางการเมืองเป็นการไฝหาความเสมอภาคในสังคม ดังนั้นเหตุผลทางการตื่นตัวของสตรีไทยมุสลิมทางการเมืองเป็นเครื่องชี้วัดตัวหนึ่งในการพัฒนาประเทศ นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้สตรีไทยมุสลิมออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านได้มากขึ้น ซึ่งตามปกติแล้วสตรีไทยมุสลิมส่วนใหญ่ไม่นิยมที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน เนื่องจากความไม่สะดวกส่วนมากจะมีหน้าที่ดูแลครอบครัว แต่ศาสนาอิสลามไม่ได้จำกัดหน้าที่และบทบาทในการประกอบอาชีพของสตรี หากสตรีเหล่านั้น จะประกอบอาชีพต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือสามีเสียก่อน และอิสลามก็ได้วางระบบหน้าที่ให้สตรีมีบทบาทในสังคม ในฐานะที่เป็นแม่บ้านและภรรยาเป็นสำคัญ

ในศาสนาอิสลามไม่มีบทบัญญัติใดเลยที่ห้ามมิให้สตรีประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพที่ผูกกับลักษณะธรรมชาติของสตรี เช่น ครู พยาบาล เป็นต้น จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าสตรีไทยได้มีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านสังคมทั่วไปก็ให้ความสนใจเกี่ยวกับบทบาทของสตรีมากขึ้น เริ่มจากสถาบันครอบครัวจนถึงสถาบันการเมือง แม้โดยหลักการแล้วอิสลามมิได้สนับสนุนให้สตรีเป็นผู้นำ แต่อิสลามก็ยังคงให้ความสำคัญต่อสตรี โดยให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ แม้กระทั่งการออกเสียงเลือกตั้งเพื่อความอยู่รอดของประเทศหรือสิทธิในชีวิตความเป็นอยู่ในการกำหนดรูปแบบกฎหมายใหม่ๆ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับสตรี ซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่สตรีจะต้องชี้แนะเพื่อแสดงความคิดเห็น เพื่อหลีกเลี่ยงการเอาเปรียบที่จะเกิดขึ้นในสังคมตามบรรทัดฐานของสตรีที่พึงมีได้

การพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการช่วยบรรเทาปัญหาพื้นที่ได้ เนื่องจากสตรีเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียหัวหน้าครอบครัวจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะสตรีมุสลิมส่วนใหญ่แต่งงานเมื่ออายุน้อย มีบุตรหลายคน อีกทั้งยังขาดโอกาสทางการศึกษาและทักษะในการประกอบอาชีพจากการสำรวจพบว่าสตรีในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีศักยภาพที่ไม่อาจมองข้ามในการพัฒนาอาชีพ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาศักยภาพจะช่วยสร้างเสริม (synergistic paradigm) ทำให้สตรีรู้คุณค่าและความสามารถทั้งของตนเองและผู้อื่น มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เรียนรู้การทำงานและใช้ทรัพยากรร่วมกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม

และส่งผลให้มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถดึงศักยภาพที่มีในตนเองออกไปสู่การทำงานได้อย่างเต็มที่ (Gibson C. H., 1991) การขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของสตรีในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น หน่วยงานสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี ซึ่งปัจจุบันได้จัดทำยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “ เป็นแหล่งทุน ในการพัฒนาสตรีเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ” โดยมีรายละเอียดการแสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรีดังตารางต่อไปนี้ (กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์, 2559)

ตารางที่ 1 สรุปสาระสำคัญที่เชื่อมโยงของยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี

แผน	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง/เชื่อมโยง
แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี	ยุทธศาสตร์ ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ ที่ 3 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ยุทธศาสตร์ ที่ 4 ยุทธศาสตร์ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม
แผนพัฒนาสตรีในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)	ยุทธศาสตร์ ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เป้าหมายที่ 1 ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน และแก้ไขปัญหาความยากจน เป้าหมายที่ 2 เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ 1. ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย 2. เสริมพลังและเพิ่มอำนาจแก่สตรีไทยทุกกลุ่ม และทุกระดับ 3. สร้างความเข้มแข็งของกลไกและกระบวนการพัฒนาสตรี
ยุทธศาสตร์กรมพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564	ยุทธศาสตร์ ที่ 1 สร้างสรรค์ ชุมชนให้พึ่งตนเองได้ ยุทธศาสตร์ ที่ 2 ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัว ยุทธศาสตร์ ที่ 3 เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล

ที่มา: กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). แผนยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2560-2564.

จากตารางที่ 1 พบว่า แผนพัฒนาทั้ง 2 แผนและอีก 1 ยุทธศาสตร์นั้น เน้นให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับผลการรายงานโครงการวิจัยอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้เครื่องมือประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน (วารุณี ณ นครและคณะ, 2560) ของคณะรัฐศาสตร์ มอ.ปัตตานี และผลการลงพื้นที่สำรวจของทีมผู้วิจัยในตำบลเดียวกัน คือ ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จ.ปัตตานี พบว่าประชากรในวัยทำงานส่วนใหญ่ไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย ประชากรที่เหลืออยู่ในชุมชน คือ สตรีและเด็ก ทีมผู้วิจัยจึงสนใจปัจจัยที่จะทำให้การพัฒนาอาชีพให้กับสตรีมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับนฤมล นิราทร (2543, น. 2) ที่กล่าวถึง การพัฒนาอาชีพงาน (Career Development) ว่าเป็นกิจกรรมที่บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อปรับปรุงการทำงานทั้งในปัจจุบันและปรับปรุงคนให้เหมาะสมกับงานในอนาคต ทั้งยังเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์การจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนให้แผนอาชีพงานของบุคคลบรรลุจุดหมายทั้งส่วนของบุคคลและส่วนขององค์กร โดยวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอาชีพ (ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์, 2542, น. 176-178) ได้แก่ พัฒนาทรัพยากรบุคคลจากประสบการณ์, สนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถ ศักยภาพและความตั้งใจ, จัดทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงาน, สร้างขวัญและกำลังใจ และเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทีมผู้วิจัยหวังจะพัฒนาต้นแบบการพัฒนาอาชีพสตรีมุสลิมในหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำตามความสามารถ ศักยภาพและความตั้งใจของสตรีมุสลิม ผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยที่แก้ปัญหาโดยชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมประเมิน และร่วมรับผลประโยชน์ และการปรับใช้แนวคิดบูรณาการเชิงระบบที่ต้องขับเคลื่อนแบบองค์รวมร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันทางการศึกษา และชุมชน โดยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีจะเป็นผู้นำการขับเคลื่อนแนวคิดนี้ร่วมกับชุมชน เพื่อให้เกิดการนำความรู้ ประกอบกับการฝึกอบรมอาชีพเชิงปฏิบัติการไปสู่พื้นที่ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดในลักษณะการวิจัยและบริการวิชาการที่เหมาะสมส่งผลต่อความสำเร็จของการบูรณาการองค์ความรู้กับการพัฒนาเชิงพื้นที่

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยนี้เป็นระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม คือ เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายวิธี ดังนี้ คือ แบบสอบถาม สอนหากลุ่ม อภิปรายกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหา

ที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยทีมผู้วิจัย ชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และภาคีภาคเอกชน กล่าวคือ หน่วยงานการศึกษา (ทีมผู้วิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ชุมชน (กลุ่มสตรีมุสลิมบ้านปาตาบูดี, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้นำศาสนา), หน่วยงานภาครัฐ (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี, สมาคมแพทย์แผนไทย จังหวัดกรุงเทพมหานคร) และภาคีภาคเอกชน (วิทยากรผู้สอนการนวดเพื่อสุขภาพ จากบ้านรักษสุขภาพ จังหวัดยะลา) บูรณาการการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการว่างงานของกลุ่มสตรีมุสลิม โดยทีมผู้วิจัยดำเนินการในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People - Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem - Learning Process) เพื่อพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิมที่สอดคล้องกับชุมชนมุสลิมในหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ทีมผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้ คือ 1) ประชากร สตรีมุสลิมที่มีภูมิลำเนาหรือพักอาศัยในหมู่ที่ 3 บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป 2) กลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ คือ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สตรีมุสลิมหมู่ที่ 3 บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 20 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และวิทยากรการฝึกอบรม จำนวน 5 คน โดยเกณฑ์และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้ 1.2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ที่ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ และต้องการอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ 2) สตรีมุสลิมที่สามารถสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู 3) สามารถให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นได้ 4) เข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการด้วยความสมัครใจ ตลอดโครงการ และยินดีให้ข้อมูล และใช้วิธีการ Snowball Sampling จำนวน 20 คน (เนื่องจากเป็นโครงการนำร่องและข้อจำกัดของงบประมาณและระยะเวลา)

1.2.2 ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น และวิทยากรการฝึกอบรม จำนวน 5 คน คัดเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มสตรีมุสลิม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถามเพื่อสำรวจอาชีพที่สตรีมุสลิมสนใจและต้องการได้รับการส่งเสริม 2) ข้อคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม อภิปรายกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิมที่สอดคล้องกับพื้นที่

3. ขอบพิจารณาด้านจริยธรรม โครงการนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เลขที่โครงการ REC Number: psu.pn. 2-023/61

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง มีความน่าเชื่อถือและถูกต้องที่สุด ได้แก่ การสังเกต การสนทนากลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาเอกสารและข้อมูลทุติยภูมิ และการทำแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) **เชิงคุณภาพใช้ตอบวัตถุประสงค์** ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม บันทึกภาคสนาม และอภิปรายกลุ่ม ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการตีความ (interpretation) และการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangular) เพื่อนำมาเชื่อมโยงสร้างเป็นข้อสรุปตอบตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้แต่ละประเภทมาหาจุดร่วมเพื่อหาลักษณะเฉพาะ (specific character) แล้วสรุปประเด็นเพื่อการพัฒนาและนำเสนอต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม

2) **เชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้ตอบวัตถุประสงค์การศึกษา** ต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม ดำเนินการโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการสำรวจอาชีพและรายได้ โดยสถิติพรรณนา การหาค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่

ผลการวิจัย พบว่า

ข้อมูลทั่วไป

1. ข้อมูลทั่วไปของสตรีมุสลิม

สตรีมุสลิมเรียงลำดับอายุจากมากไปน้อยมีดังนี้ คือ อายุอยู่ในช่วง 50-56 ปี อายุอยู่ในช่วง 42-48 ปี อายุอยู่ในช่วง 30-39 ปี และอายุอยู่ในช่วง 27-28 ปี ตามลำดับ สตรีมุสลิม ประกอบอาชีพดังนี้ คือ อาชีพแม่บ้าน อาสาสมัคร (อสม.)/แม่บ้าน อาชีพถอนขนไก่ อาชีพค้าขาย/อสม. อาชีพนวดรับจ้าง อาชีพแพทย์ตำบล อาชีพรับจ้าง และอาชีพค้าขาย/(ร้านของชำ/อสม.) สตรีมุสลิมมีรายได้ 2 ประเภท คือ รายได้ของตัวเอง อยู่ในช่วง 0-9,000 บาท/เดือน และรายได้ของครัวเรือน อยู่ในช่วง 0-30,000 บาท/เดือน

สตรีมุสลิมโดยส่วนใหญ่สามีประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้ คือ ทำประมง(ประเทศมาเลเซีย) อาชีพรับจ้าง อาชีพประมง อาชีพข้าราชการ ไม่ประกอบอาชีพ (ป่วย) ไม่ทำงาน ว่างาน หย่าร้าง และเสียชีวิต สตรีมุสลิมมีสมาชิกในครอบครัวดังต่อไปนี้ คือ สมาชิกในครอบครัว 2-12 คน และสตรีมุสลิมอาศัยอยู่บ้านตนเองมีจำนวน 20 คน และสัดส่วนการเข้าร่วมอบรมร้อยละ 80 มีจำนวน 17 คน และเข้าร่วมอบรมร้อยละ 100 มีจำนวน 3 คน

2. ข้อมูลปัญหาชุมชน

1) ข้อมูลปัญหาของชุมชน หมู่บ้านปาตาบูตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่พบระดับมากที่สุด คือ ปัญหาสุขภาพ/เจ็บป่วย ระดับมากที่สุด คือ รายได้น้อยกว่ารายจ่าย และปัญหา รองลงมา คือ การว่างงาน ส่วนปัญหายาเสพติดและปัญหาอื่น ๆ มีจำนวนน้อย

2) ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาอาชีพของสตรี หมู่บ้านปาตาบูตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า กลุ่มสตรีมุสลิมสนใจอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่เคยได้รับการอบรมมาก่อน คือ การนวดเพื่อสุขภาพ ส่วนอาชีพแปรรูปอาหารรองลงมา และอาชีพที่สนใจลำดับถัดไป คือ อาชีพด้านหัตถกรรมและด้านการทำดูแลรักษาผลผลิตการเกษตร

3. เงื่อนไขของการฝึกอบรมอาชีพ

1. รูปแบบการฝึกอบรมอาชีพที่ต้องการของกลุ่มสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี คือ การฝึกอบรมอาชีพแบบการฝึกปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือการฝึกอบรมอาชีพแบบการตลาด และการฝึกอบรมอาชีพแบบเทคนิคการประกอบอาชีพ ตามลำดับ

2. สถานที่ในการฝึกอบรม กลุ่มสตรีมุสลิมต้องการให้มีการฝึกอบรมอาชีพในชุมชนมากที่สุด และมีการฝึกอบรมอาชีพในสถานที่ใกล้เคียงรองลงมา

3. ระยะเวลาในการฝึกอบรมอาชีพ กลุ่มสตรีมุสลิมหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง ทั้งหมดเห็นตรงกัน คือ ช่วง มิถุนายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2561

อาชีพที่สตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีต้องการมากที่สุดจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม ผลที่ได้ คือ การนวดเพื่อสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 90 รองลงมา คือ ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10 โดยผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในครั้งนี้ พบว่ากลุ่มสตรีมุสลิมมีความพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก อภิปรายกลุ่ม และสนทนากลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิมมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย (Network Linking) เป็นการทำงานแบบจุดภาคี (4 ภาคี) คือ ภาครัฐ; อบต.แหลมโพธิ์ จ.ปัตตานี, ภาคเอกชน; บ้านรักษ์สุขภาพ จ.ยะลา, ภาควิชาการ; คณะรัฐศาสตร์ ม.อ.ปัตตานี และภาคประชาชน; กลุ่มสตรีมุสลิม 2) การทำงานตามกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Set Drive End) จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนวดเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรีมุสลิม ทำให้เห็นว่าสตรีมุสลิมทุกคนที่เข้าร่วม มีกระบวนการทำงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยกลุ่มสตรีมุสลิมมีความมุ่งหวังประกาศนียบัตรจากสมาคมแพทย์แผนไทย เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ส่วนภาคเครือข่ายมุ่งหวังอยากให้เกิดอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการและชุมชน 3) บูรณาการหลักศาสนาอิสลาม (Islam Discipline) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม และอภิปรายกลุ่ม กับผู้นำศาสนา ผู้นำสตรี ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พบว่าการนำหลักปฏิบัติตนของศาสนาอิสลามมาปรับใช้ในการฝึกอบรม ทำให้สตรีมุสลิม มีสติ มีสมาธิ และสามารถสอบผ่านการนวดเพื่อสุขภาพทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิมหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิม หมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า

1. **อาชีพที่สตรีมุสลิม** คือ การนวดเพื่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานของภู่บรอนีย์ บิลล่าเต๊ะ (2018) ที่กล่าวถึง **หลักปฏิบัติของสตรีในสังคมมุสลิม** ว่าอิสลามอนุญาตให้สตรีทำงานนอกบ้านได้ภายใต้กฎเกณฑ์และเงื่อนไขที่เหมาะสมกับความเป็นสตรีเพศของนาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตัวนางหรือครอบครัวของนางมีความจำเป็นต้องอาศัย น้ำพักน้ำแรงของนางหรือสังคมกำลังมีความต้องการการเสียสละของนาง เช่น ต้องการครูที่จะช่วยสอนนักเรียน หรือคนเจ็บต้องการพยาบาลดูแล เป็นต้น และสอดคล้องกับ ยศวดี บุญเกียรติและวัลลภา นีละไพจิตร (2017) ที่กล่าวถึงบทบาทสตรีสังคมมุสลิมว่า **สตรีมีสิทธิในการทำงาน หาเลี้ยงชีพ และการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน** โดยสตรีในสังคมมุสลิมมีหน้าที่เท่าเทียมกับชาย ในสถานภาพทางครอบครัว ดังนั้น เธอจึงมีสิทธิที่จะได้รับผลตอบแทนจากการทำหน้าที่เหล่านั้นโดยการยอมรับถึงการเป็นอิสระในบุคลิกภาพ หรือการเป็นเอกบุคคคลที่มีความคิดและจิตวิญญาณเป็นของตนเอง

อิสลามมิได้ห้ามสตรีไม่ทำงาน แม้ว่าจะเน้นว่างานเบื้องต้นของสตรี คือ การดูแลครอบครัวและบ้าน มุสลิมหลายคนเชื่อว่าผู้หญิงควรจะทำงานก็ต่อเมื่องานนั้นไม่ขัดต่อคำสอนของศาสนา ซึ่งมีการแปลความว่าเป็นงานที่ไม่ทำให้เธอเสื่อมเกียรติในฐานะสตรี ซึ่งในหลายสถานการณ์ก็ได้แปลความว่าจะต้องเป็นงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับชายอื่นที่ไม่ใช่บุคคลในครอบครัว

ในบางสถานที่กฎหมายอิสลามอนุญาตให้สามีหรือบิดาห้ามผู้หญิงมิให้ทำงานได้ และหากเธอมีงานอาชีพของตนเองแล้ว ก็ไม่มีข้อบังคับแต่ประการใดว่าเธอจะต้องแบ่งปันรายได้ให้ครอบครัวหรือสามี แต่ในทางกลับกันแล้ว สามีมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูภรรยาด้วยรายได้ที่หามาได้

นอกจากสตรีจะมีสิทธิในการทำงานและหาเลี้ยงชีพแล้ว เธอยังมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และเธอมีสิทธิที่จะถือครองทรัพย์สินที่มีก่อนการแต่งงานโดยไม่ต้องแบ่งปันให้สามี ซึ่งในทางกลับกันทรัพย์สินใด ๆ ของสามีนั้นจะถูกใช้ในการเลี้ยงดูสมาชิกทุก ๆ คนในครอบครัว รวมทั้งเธอได้รับการยกเว้นจากความรับผิดชอบทางการเงินของครอบครัวด้วย

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรีมุสลิมมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ

1) การเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย (Network Linking) กล่าวคือ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้ การพัฒนา ต่อยอดเชื่อมโยงเครือข่าย โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจำเป็นต้องเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบ ทำให้ เกิดการคิด ทบทวน ตัดสินใจและเลือกแนวทางในการดำเนินการพัฒนาอาชีพ สอดคล้องกับงานของ ฮามีเสาะ เจ๊ะเต็ง และชนิงญา ชูสุข (2558, น. 366) ที่ให้ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มอาชีพสตรีเครื่องแกงขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโหนด อำเภอชะบ้าย้อย จังหวัดสงขลาว่า ปัจจัยการบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีด้วยการพัฒนาสตรีให้มีอาชีพ มีรายได้ โดยการจัดตั้งกลุ่มอาชีพสตรีขึ้นในพื้นที่ตามแนวพระราชดำริสแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้กลไกของการพัฒนาบุคคลเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ ปรียาพร สุบงกชและกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์ (2559, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารการพัฒนากลุ่มสตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจังหวัดเพชรบุรี กล่าวเกี่ยวกับวิธีการสร้างเชื่อมโยงเครือข่ายว่ากลุ่มสตรีควรมีการประชุมโดยนำเอาข้อมูลของชุมชนใช้ประโยชน์ในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อตอบสนองความต้องการชุมชน พิจารณาแบ่งงานตามหน้าที่และความถนัดของแต่ละคน ใช้การประสานการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม ร่วมกับขอความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งในและนอกชุมชน เพื่อเป็นเครือข่ายในการทำงาน และสอดคล้องกับงานของ อิศริรัตน์ ราศิริและอาจินต์ สงทับ (2561, น. 326) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อก้าวสู่ “ศตวรรษที่ 21” ที่กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายว่าในการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 6 แนวทาง คือ 1) การสอนและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุชุมชนและเจ้าหน้าที่ 2) กระบวนการหาความความต้องการของชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 5 ประการ คือ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการร่วมรับประโยชน์และร่วมติดตามประเมินผล 3)การจัดกิจกรรมโดยเกิดจากความต้องการชุมชนและชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ 4)การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน 5) การประเมินผู้สูงอายุสุขภาพดี 6) การขยายแนวทางการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายไปยังชุมชนอื่น ๆ อีกทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม (Social Support Theory) (House, 1981 อ้างถึงใน สรวงศ์ภรณ์ ดวงคำสวัสดิ์, 2539, น. 29-35) ที่กล่าวโดยสรุปได้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคม คือ สิ่งที่ผู้รับได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในด้านการให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจจากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน และเป็นผลให้ผู้รับได้รับปฏิบัติหรือแสดงออกทางพฤติกรรมไปในทางที่ผู้รับต้องการ ในที่นี้หมายถึงการได้รับการส่งเสริมการมีเครือข่าย จะช่วยในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีมุสลิมหมู่บ้านปาตาบูดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ทำให้กลุ่มสตรีมุสลิมมีอาชีพ มีรายได้ให้ ทั้งกับตนเองและครอบครัว

2. การทำงานตามกระบวนการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Set Drive End) โดยเริ่มตั้งแต่กำหนด วัตถุประสงค์การวิจัยฯ และวิธีการดำเนินการโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาต้นแบบอาชีพสตรี มุสลิมบ้านปาตาบูตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่ตอบสนองความต้องการและ ปัญหาของชุมชน โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับประโยชน์ มีการติดตาม ประเมินและ รายงานผลการดำเนินการ ซึ่งผลของการดำเนินการโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การนัดเพื่อสุขภาพนี้ คือ กลุ่มสตรีมุสลิมร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีเป้าหมายคือการทำอาชีพ มีรายได้ และในที่สุดกลุ่มสตรีมุสลิมสอบผ่านทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ได้รับประกาศนียบัตรจากสมาคมแพทย์แผนไทย สามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพจนารถ พรเจริญวิโรจน์ (2561, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาผู้บริหาร นักบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เทศบาลในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่าการบริหารงานของเทศบาลในจังหวัดสงขลาเป็นแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือมีการกำหนด วัตถุประสงค์ กำหนดตัวชี้วัด กำหนดเป้าหมาย การติดตาม ประเมินผล และการรายงานผล โดยแนวทางการพัฒนานักบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ของเทศบาลในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์การพัฒนา (2) การกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนา ได้แก่ ตัวชี้วัดด้าน ปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการพัฒนา ด้านผลผลิตการพัฒนา ด้านผลลัพธ์การพัฒนา และด้าน ผลกระทบจากการพัฒนา (3) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนา (4) การติดตามและประเมินผลการพัฒนา และ (5)การจัดทำรายงานผลการพัฒนา และรูปแบบการพัฒนานักบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์สำหรับ เทศบาลในจังหวัดสงขลา ได้แก่ การสอนงาน การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรมในห้องเรียน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหาร แบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของ ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543, น.146) ที่กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์นี้ เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงาน แบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์การต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน รวมทั้งต้องให้ ความสำคัญกับการจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน (Performance Related) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Canadian International Development Agency (1999) ที่กล่าวว่า การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นวิธีการในการปรับปรุงการบริหาร ให้เกิดประสิทธิผล (Effectiveness) และโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) โดยที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ประเมินความเสี่ยง กำกับติดตาม กระบวนการดำเนินงานเพื่อการบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจทางบริหารและการรายงานผลการปฏิบัติงาน

3. หลักศาสนาอิสลาม (Islam Discipline) สำหรับต้นแบบอาชีพของสตรีมุสลิมหมู่บ้านปาตาบูตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี คือการนัดเพื่อสุขภาพ โดยหลักการสำคัญ ในการพัฒนาอาชีพนี้ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ คือ ในการประกอบอาชีพ ต้องคำนึงถึงหลักศาสนาอิสลาม หลักการปฏิบัติตนของสตรีมุสลิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราพร ทองดีและคณะ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดแดนภาคใต้ โดยผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับสูงกับภาวะสุขภาพ โดยงานนี้มีผลสรุปว่า “การบูรณาการความรู้เรื่องศาสนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง มีผลช่วยการส่งเสริม

ให้ผู้สูงอายุมีภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี” ซึ่งจะเห็นว่า การนำหลักศาสนา/กิจกรรมทางศาสนา มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะมีส่วนช่วยในเรื่องของสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีได้

ข้อเสนอแนะ

1. เชนโยบาย

1.1 ภาครัฐ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับหลักศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการและสามารถปฏิบัติได้จริง โดยต้องคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและการใช้ วัสดุดิบ/ ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็ง ยั่งยืนให้กับกลุ่มสตรีมุสลิม

1.2 ภาคเอกชน ควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม/ชุมชน อาทิ โครงการ CSR ต่าง ๆ ควรจัดให้กับชุมชนใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

1.3 ภาควิชาการ ควรมียุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในการทำงานบูรณาการข้ามศาสตร์ นำองค์ความรู้ทั้งทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์มาช่วยแก้ไขปัญหาสังคม และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ให้กับวงการวิชาการ

1.4 ภาคประชาชน ควรกำหนดเรื่องการพัฒนาอาชีพสตรีมุสลิมในยุทธศาสตร์ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ เพื่อให้เกิดการตื่นตัวในการประกอบอาชีพ โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชน และขยาย ไปสู่สังคม สตรีเป็นพลังสำคัญในทุกครอบครัว และสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้

2. เชนปฏิบัติ

2.1 สตรีมุสลิมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนวดเพื่อสุขภาพน้อย หน่วยงานภาครัฐ อาทิ หน่วยงานท้องถิ่น สาธารณสุขอำเภอ เป็นต้น ควรมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพได้

2.2 สตรีมุสลิมต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ เพื่อให้มีการหาสถานที่และ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ชัดเจน

บรรณานุกรม

กลุ่มนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี พ.ศ. 2560 - 2564*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี.

ภู่อบรอนีย์ บิลล่าเต๊ะ. (2561). *สตรีในสังคมมุสลิม*. สืบค้นจาก <https://www.skthai.org/th/articles/112899-%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%20%B8%B5%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%B8%E0%B8%AA%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%A1>

- จิราพร ทองดี, ดาราวรรณ ร่องเมือง, และฉันทนา นาคฉัตรีย์. (2555). ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข วิทยาลัยพยาบาลราชชนนี*, 22(3), 88 - 99.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2542). *การจัดการทรัพยากรบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรรัตน์ ราศิริ, และอาจินต์ สงทับ. (2561). แนวทางการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อก้าวสู่ “ศตวรรษที่ 21”. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(1), 315 - 328.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2543). *การบริหารผลการดำเนินงานรวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การวางแผนอาชีพงานและการพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พจนารถ พรเจริญวิโรจน์. (2561). การพัฒนานักบริหาร นักบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เทศบาลในจังหวัดสงขลา. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ฉบับภาษาไทย*, 11(3), 1838 - 1858.
- บุหพันธ์ ทองกลีบ. (ม.ป.ป.). *บทบาทสตรีมุสลิมในยุคโลกาภิวัตน์*. สืบค้นจาก <https://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=4&id=2667>
- ปรียาพร สุขงกช, และกอบกุล วิศิษฐ์สรศักดิ์. (2559). รูปแบบการบริหารการพัฒนาคลุ่มสตรีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จังหวัดเพชรบุรี. *วารสาร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ ฉบับภาษาไทย*, 9(2), 2255 - 2267.
- ยศวดี บุญเกียรติ, และวัลลภา นิละไพจิตร. (2560). *บทบาทสตรี*. สืบค้นจาก <https://www.fpps.or.th/news.php?detail=n1156800571.news>
- วารุณี ณ นคร, และคณะ. (2560). *โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้เครื่องมือประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาจิตวิสัยร่วมกับชุมชน*. ปัตตานี: สงขลานครินทร์.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2553). *โครงการสำรวจคุณภาพชีวิตของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2552*. นครปฐม: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สรงศ์กฤษณ์ ดวงคำสวัสดิ์. (2539). *การประยุกต์ กระบวนการกลุ่มและให้แรงสนับสนุนจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของแม่บ้าน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช.
- ฮามีไสาะ เจ๊ะเต็ง, และชนิษฐา ชุสุข. (2558, มิถุนายน). *แนวทางการพัฒนาคลุ่มอาชีพสตรีเครื่องแกงขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโหนด อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา*. เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.

Canadian International Development Agency. (2001). *Results Based Management in CIDE: An Introductory Guide to Concept and Principles*. Retrieved from <https://www.acdi-cida.gc.ca/ind.nsf>

Gibson, C. H. (1991). A Concept Analysis of Empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16, 354-361. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.1991.tb01660.x>